

Članovi javnobilježničke komore Split i njihovi pripravnici tridesetih godina XX. stoljeća - II. dio

ZDRAVKA JELASKA MARIJAN

Hrvatski institut za povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

Javnobilježnička komora Split kao strukovno udruženje djelovala je na području Apelacionog suda u Splitu, odnosno na područjima nekadašnje austrijske Dalmacije uključenima u teritorij Kraljevine Jugoslavije. Članak je temeljen na imenicima javnih bilježnika i pripravnika Javnobilježničke komore Split iz tridesetih godina XX. stoljeća sačuvanim u Državnom arhivu u Splitu, te na zakonskim odredbama. Zbog opširnosti članak će biti tiskan u dva dijela. U prvom dijelu tiskan je uvodni dio o Javnobilježničkoj komori Split i sačuvanim imenicima, te su obrađeni podaci o odredištima i vremenu studiranja. Drugi dio, koji će biti tiskan u sljedećem broju ovog časopisa, obuhvaća podatke o imenovanjima javnih bilježnika i cjelokupnu proceduru vezanu uz nastup na taj posao, podatke o pripravnicima, zamjenicima i vršiocima dužnosti javnih bilježnika, te razloge prestanka službe javnih bilježnika.

Ključne riječi: Split, Dalmacija, Kraljevina Jugoslavija, javnobilježnička komora, javni bilježnici

Imenovanje javnih bilježnika

Prema Zakonu iz 1930. godine javne je bilježnike postavljao Ministar pravde, u pravilu temeljem natječaja kojega bi, po njegovom naređenju, objavljivala javnobilježnička komora. Molbe su se i dostavljale komori koja je raspisala natječaj. Javni bilježnici, odvjetnici i njihovi pripravnici dostavljali su molbe preko svojih nadležnih komora, a javni službenici preko sebi pretpostavljene vlasti. Molbe je komora s obrazloženim prijedlogom slala apelacionom sudu u čijem je području mjesto koje se ima popuniti, a apelacioni sud ih je dalje prosljeđivao Ministarstvu pravde sa svojim prijedlogom i obrazloženjem.¹

Za javnog bilježnika mogao je biti postavljen državljanin Kraljevine Jugoslavije koji je mogao dokazati i da je "svojevlastan", te je uz to ispunjavao slijedeće uvjete:

¹ Zakon, § 12., str. 1004.

- navršenih 30 godina života,
- završeni pravni studiji kao redovni slušač i položeni diplomski ispiti na nekom od pravnih fakulteta u Kraljevini Jugoslaviji,
- pet godina vježbi nakon završenog fakulteta, od kojih najmanje dvije kod javnog bilježnika i jedna kod redovnog suda, dok ostale dvije godine mogu biti kod javnog bilježnika, redovnog suda, odvjetnika ili državnog pravobranioca,
- položen odvjetnički ili sudački ispit.²

Ukoliko nije bilo kandidata koji bi udovoljavali ovim uvjetima Ministar pravde mogao je imenovati i osobu koja je provela manje od dvije godine vježbe kod javnog bilježnika.³ Osim njih, bez vježbe propisane Zakonom o javnim bilježnicima, mogli su biti imenovani suci kotarskih, okružnih i trgovačkih sudova, odvjetnici, državni tužioc, državni pravobranioci i sveučilišni profesori prava.⁴

U sačuvanom imeniku javnih bilježnika splitske komore čak je šest bilježnika prvi put imenovano po novom zakonu bez zakonom propisane prakse, ali uglavnom u skladu s ovim odredbama o izuzetcima. Tako je za bilježnike Dušana Raškovića i Ivana Vrankovića u rubrici u kojoj se upisuju vježbe navedeno *ranije sudija, pak potom advokat*. Iako nije navedeno gdje su i kada obavljali te službe prema njihovoj dobi se može zaključiti kako su ih obavljali dulji niz godina. Vranković je javnim bilježnikom u Makarskoj imenovan 1936. u dobi od 59 godina, a sudački je ispit položio još godine 1900. Dušan Rašković je bitno mlađi, a javnim je bilježnikom u Kninu imenovan 1936. u dobi od 36 godina. Za Nikolu Bjedov Rajnovića navedeno je kako je tri godine bio sudski pristav u Kistanjama, a zatim šest godina sudac kotarskog suda u Biogradu na moru. Notaru M. Drobňakoviću umjesto vježbe je navedeno kako je godinu dana bio advokat u Beogradu. Za bilježnike Ivu Gjaja i Bruna Kamenarevića navedeno je samo da su bili sudski pristavi i to Gjaja čak nešto više od sedam godina, a Kamenarević samo jednu godinu i deset mjeseci, te nije jasno temeljem čega je on uopće imenovan, niti čime se bavio od 1928. godine kada je položio stručni ispit do 1938. godine kada je imenovan javnim bilježnikom u Skradinu.⁵

Bez cjelokupne propisane prakse, odmah nakon što polože sudački ili odvjetnički ispit, mogli su biti imenovani i ratni invalidi *koji su učestvovali u prošlim ratovima za oslobođenje i ujedinjenje* ako su pravni fakultet završili prije proglašenja Zakona iz 1930. godine⁶, ali u sačuvanom imeniku nema podataka koji bi ukazivali da je itko na području splitske komore imenovan temeljem ove odredbe.

Navedeni zakonski uvjeti za postizanje javnobilježničkog mjesta nisu važili za one osobe koje su ranije ispunile uvjete zakona i uredaba važećih u mjestu

² Zakon, § 6., str. 1002.

³ Zakon, § 7., str. 1002-1003.

⁴ Zakon, § 8., str. 1003.

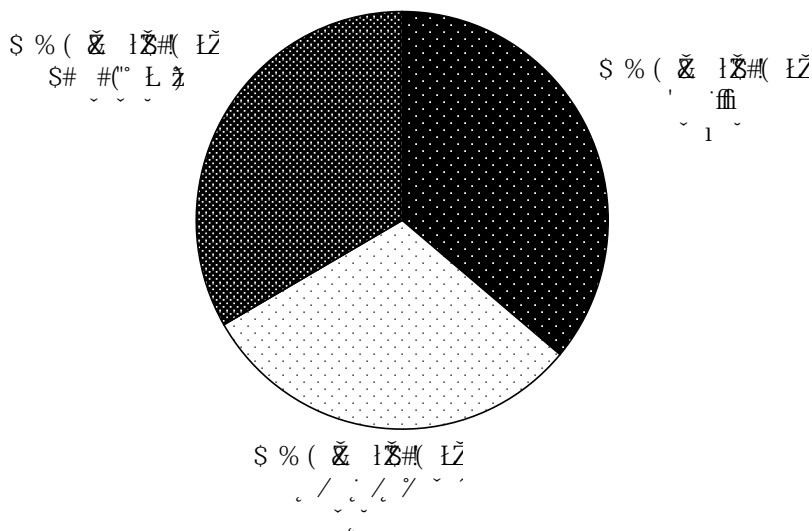
⁵ DAS, BKS, knj. 2.

⁶ Zakon, § 241., str. 1041.

gdje su vršili službu prije stupanja na snagu Zakona iz 1930. Na područjima na kojima je javnobilježnička služba već postojala prije ovog Zakona, kao što je bio slučaj nekadašnje austrijske Dalmacije, zatečeni javni bilježnici stavljani su na raspolaganje. Javni bilježnici *srpsko-hrvatsko-slovenačke narodnosti* s teritorija bivše Austro-Ugarske Monarhije koji su postali državljani Kraljevine Jugoslavije mogli su na temelju molbe ponovo biti postavljeni za javne bilježnike bez vježbe i ispita predviđenih ovim zakonom. Njima su vježbe, kao i javnobilježnički, odvjetnički ili sudački ispiti bili u potpunosti priznati.⁷

Međutim, i kod njih je trajanje vježbe vrlo različito. Uglavnom im se ukupno trajanje vježbe ubilježene u imeniku kretalo oko 3-4 godine, s tim što su znatan dio tog razdoblja proveli kao notarski vježbenici. No, neki su kao vježbenici proveli i znatno više vremena. Primjerice Andriji Jovoviću je upisana vježba u ukupnom trajanju od oko šest godina, od čega je dvije godine i četiri mjeseca bio notarski vježbenik, a ostalo sudski i odvjetnički vježbenik. Jovo Balaban je kao pripravnik proveo više od šest i po godina, od čega dvije godine kao notarski pripravnik. Marko Šustić je, čini se, rekorder među pripravnicima. Kao pripravnik je proveo više od devet i po godina, od čega kao notarski kandidat sedam godina i tri i po mjeseca. Od 36 bilježnika upisanih u sačuvani imenik podaci o vježbi upisani su za njih 20, a za još četvoricu podatke je moguće naći u imenicima pripravnika.⁸

Iz grafičkog prikaza VI. razvidno je kako su među javnim bilježnicima postavljenim po novom zakonu pravnici prvi put imenovani za javne

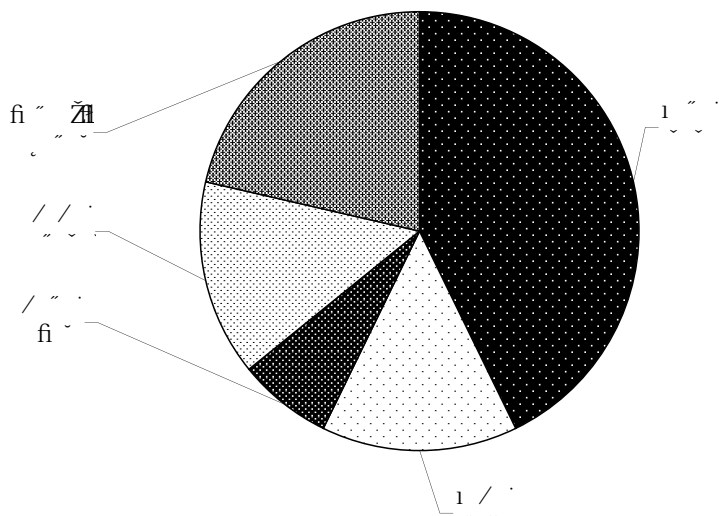

Grafički prikaz VI. – Sastav bilježnika imenovanih po novom zakonu s obzirom na ranija imenovanja

⁷ Zakon, §§ 242. i 250, str. 1041-1042.

⁸ DAS, BKS, knj. 2.

bilježnike činili tek 33%, dok su oni ranije imenovani po prijašnjim propisima, a zatim ponovo postavljeni po novom zakonu iz 1930. godine zajedno činili 67%. Pravnici koji su notarski posao obavljali još od vremena Austro-Ugarske Monarhije, a ponovo su postavljeni i po novom zakonu činili su 36%, što je prilično visok postotak s obzirom na dob tih osoba. Prilično je brojna i skupina pravnika koji su prvi put imenovani za javne bilježnike poslije uspostave Kraljevine SHS i zatim ponovno imenovani po novom zakonu. Ova skupina čini 31% upisanih u sačuvani Imenik javnih bilježnika splitske Komore. Iako je u grafičkom prikazu ova skupina definirana kao osobe koje su prvi put imenovane između 1919. i 1930. valja napomenuti kako u sačuvanom imeniku javnih bilježnika s područja splitske komore nema zabilježenih imenovanja u Kraljevini SHS prije 1923. godine. Većina pravnika ove skupine studirati je započela prije kraja I. svjetskog rata. Trojica su pripravnicima postali još za postojanja Austro-Ugarske Monarhije, dok su ostali započeli s vježbom u vrijeme Kraljevine SHS.⁹

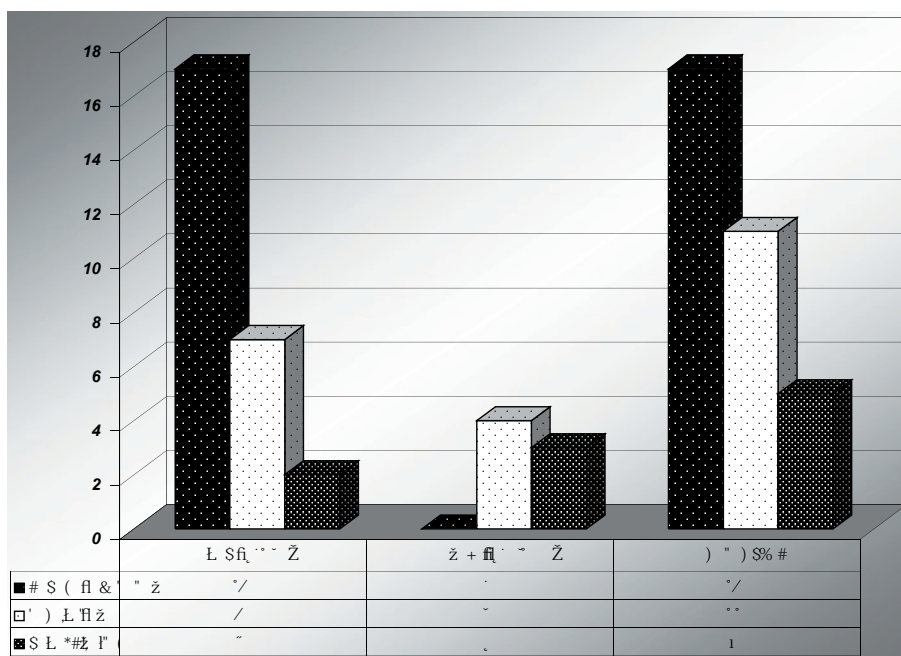

Grafički prikaz VII. – Dob javnih bilježnika u vrijeme postavljenja po novom zakonu

Dob bilježnika postavljenih po novom zakonu bila je vrlo različita. Od 36 javnih bilježnika upisanih u sačuvani imenik za njih 33 postoji podatak o imenovanju po novom zakonu. Javni bilježnik u Sinju Ermenegild Božić preminuo je prije nego je ponovno imenovan. Umro je godine 1937. u dobi od navršanih 75 godina života. Javni bilježnik u Kninu Jovan Ivčević upisan je u imenik iz 1936. godine, ali je iste godine brisan. Za bilježnika u Biogradu Ivu Stanoša nije naveden ni datum rođenja ni datum imenovanja, a za bilježnika Tomu Mimica nije naveden datum rođenja, pa nije moguće izračunati njihovu dob u

⁹ DAS, BKS, knj. 2.

vrijeme imenovanja. Stoga se statistika u Grafičkom prikazu VII. odnosi na 32 bilježnika. Najmlađi, Ante Ježina, bilježnik u Drnišu, imenovan je po novom zakonu u dobi od navršenih 30 godina, što je bila najniža dob koju je zakon dopuštao, dok je najstariji, Frano Dubravić, ponovno imenovan bilježnikom u Obrovcu u dobi od navršenih 78 godina. Više od navršenih 70 godina života u vrijeme postavljenja po novom zakonu imala su čak tri bilježnika (9%). Svi bilježnici s navršenih više od 60 godina života (18%) ponovno su postavljeni u mjestima u kojima su i do tada obavljali notarski posao. Većina bilježnika imala je u vrijeme imenovanja po novom zakonu između 36 i 55 godina života (67 %). Među njima su nešto manje od jedne trećine činili bilježnici kojima je to bilo prvo imenovanje (22%).¹⁰ Ovi su podaci detaljnije prikazani u Grafičkom prikazu VII. i Tablici III.

Grafički prikaz VIII. – struktura javnih bilježnika prema položenom stručnom ispitu

Kako je Zakonom iz 1930. godine određeno da javni bilježnici i javnobilježnički pripravnici mogu biti samo osobe sa završenim pravnim fakultetom na teritoriju Kraljevine Jugoslavije (s izuzetkom osoba koje su podlijegale ranijim propisima), naknadno je *Pravilnikom za izvršenje Zakona o javnim beležnicima (notarima)* određeno da kandidat može imati završen pravni fakultet na nekom stranom sveučilištu, ako je diplomu nostrificirao po *Zakonu o nostrifikovanju (primanju) diploma sa stranih univerziteta i visokih*

¹⁰ DAS, BKS, knj. 2.

škola od 6. lipnja 1930. godine.¹¹ Među javnim bilježnicima prvi put imenovanim nakon stupanja na snagu ove odredbe samo je jedan završio pravni fakultet na sveučilištu izvan granica Kraljevine Jugoslavije, ali prije donošenja Zakona. To je Gjaja Ivo, rođen 1898. godine u Dubrovniku, koji je Rješenjem ministra pravde od 15. 07. 1938. postavljen za javnog bilježnika u Cavtatu. Pravni fakultet je završio u Urbinu u Italiji prema diplomi od 30. 11. 1924., nostrificiranoj 22. 11. 1928. od strane Univerziteta u Beogradu.¹²

Podaci o položenom stručnom ispitu sačuvani su za 33 javna bilježnika, a prikazani su u Grafičkom prikazu VIII. Čak njih 26 polagalo je ispit prije stupanja na snagu Zakona iz 1930., a samo sedmorica kasnije. Od 26 javnih bilježnika koji su stručni ispit položili prije kraja 1930. godine, 17 ih je polagalo notarski ispit, 7 sudački, a 2 odvjetnički. Od 7 javnih bilježnika koji su stručni ispit polagali nakon ukidanja posebnog, notarskog stručnog ispita, 4 su položila sudački, a 3 odvjetnički ispit.¹³

Osim trojice javnih bilježnika za koje nema nikakvih podataka o stručnom ispitu, za još četvoricu bilježnika nedostaje podatak pred kojim su sudom polagali stručni ispit. Bilježnici koji su stručni ispit položili prije kraja I. svjetskog rata u pravilu su ga položili pred Višim zemaljskim sudom u Zadru, osim Frana Dubravića koji je položio pred Višim zemaljskim sudom u Trstu. Među bilježnicima koji su polagali u tom razdoblju podatak o mjestu polaganja nedostaje za Petra Kamberra koji je položio odvjetnički ispit. Nakon prvog svjetskog rata pravnici koji su postali bilježnicima na području splitske komore, u pravilu su stručni ispit, bez obzira koji, polagali pred Višim zemaljskim sudom u Splitu ili Apelacionim sudom u Splitu. Izuzetak je jedino Anđelko Stanić koji je odvjetnički ispit polagao pred Banskim stolom u Zagrebu. Za dvojicu bilježnika ovog razdoblja nedostaje podatak o mjestu polaganja, a obojica su polagala odvjetnički ispit.¹⁴

Javni bilježnici splitske komore uglavnom su na stručnom ispitu polučili dobar ili vrlo dobar uspjeh. S dobrim uspjehom ispit su položila dvanaestorica bilježnika, a s vrlo dobrim uspjehom desetorica. Odličan uspjeh upisan je samo Marku Šustiću. Kod petorice bilježnika uz podatke o stručnom ispitu stoji napomena *bez oznake uspjeha*, a kod dvojice stoji formulacija *sa ocenom "položio"*.¹⁵

Imenovanja po Zakonu o javnim bilježnicima iz 1930. godine obavljana su u nekoliko navrata od srpnja 1932. godine nadalje. Kako je razvidno iz Tablice III. gdje su podaci o imenovanjima detaljnije prikazani, ponovno postavljenje u istom mjestu u kojem su ranije bili javni bilježnici dobilo je 15 članova splitske komore. Prva ponovna postavljenja koja je potpisao ministar pravde nose datum 1. kolovoza 1933., a njima su potvrđena dvojica splitskih bilježnika

¹¹ Pravilnik za izvršenje zakona, Član 2, str. 1349.

¹² DAS, BKS, knj. 2.

¹³ DAS, BKS, knj. 2.

¹⁴ DAS, BKS, knj. 2.

¹⁵ DAS, BKS, knj. 2.

– Petar Kamber i Bruno Katalinić. Jedan je bilježnik ponovno postavljen dobio 1934. godine, a ostala dvanaestorica tijekom 1937. godine. Čak devetorici bilježnika ponovno postavljenih u istom sjedištu rješenja nose datum 28. travnja 1937.

Tablica III. - imenovanja i promjena mjesta službe javnih bilježnika, njihovih zamjenika i vršilaca dužnosti prema imeniku članova komore¹⁶

red. br. u imeniku	javni bilježnik	mjesto i datum rođenja	mjesta službe	datum imenovanja	životna dob	datum početka rada	datum zakletve	prestanak službe
1.	Kamber Petar	Split, 12.03.1864.	1. Vrlika	1895.	31	1895.	09.11.1895.	-
			2. Trogir	25.05.1897.	33	-	-	
			3. Split	10.05.1928.	64	03.08.1928.	-	
01.08.1933.	69	-		13.10.1934.				
2.	Dubravić Frano	Kikotići (Istra), 13.01.1859.	1. Kaštel Novi (Istra)	1893.	34	-	1893.	-
			2. Obrovac	-	65	26.07.1924.	28.06.1924.	
				28.04.1937.	78	-	-	
3.	Božić Ermenegild	Sinj, 14.03.1862.	1. Risan	-	36	05.08.1898.	17.02.1898.	preminuo 03.07.1937.
			2. Korčula	13.05.1900.	38	-	-	
			3. Imotski	21.04.1911.	49	-	-	
			4. Sinj	20.08.1927.	65	01.09.1927.	-	
4.	Svilokos Vinko	Mokošica, 13.03.1866.	1. Ston	-	32	08.08.1898.	01.03.1898.	-
			2. Dubrovnik	17.08.1923.	57	24.01.1924.	-	
				28.07.1937.	71	-	28.09.1937.	
5.	Monti Hugo	Knin, 01.05.1875.	1. Vrlika	-	31	13.06.1906.	1906.	-
			2. Imotski	29.08.1927.	52	11.10.1927.	03.10.1927.	
				28.04.1937.	61	-	29.12.1937.	
6.	Jurković Dušan	Zadar, 31.10.1865.	Benkovac	19.09.1912.	47	25.10.1912.	21.10.1912.	-
				28.04.1937.	72	-	30.05.1938.	
7.	Katalinić Bruno	Split, 03.07.1882.	1. Supetar	27.03.1913.	30	15.11.1913.	1913.	-
			2. Omiš	26.05.1923.	40	-	-	
			3. Split	-	45	16.10.1927.	-	
01.08.1933.	51	-		05.12.1933.				
8.	Meichsner Hektor	Šibenik, 17.12.1880.	1. Orebić	19.09.1912.	31	05.04.1913.	26.03.1913.	preminuo 01.08.1938
			2. Šibenik	05.08.1913.	32	22.11.1913.	-	
				11.08.1934.	54	-	-	
9.	Franotović Frano	Žrnovo na Korčuli 21.03.1882.	Kistanje	23.07.1913.	31	02.09.1913.	29.08.1913.	-
				28.04.1937.	55	-	-	

¹⁶ DAS, BKS, knj. 2.

10.	Jovović Andrija	Kotor, 14. 03. 1879.	Kotor (zamjenik j. b.)	-	33	30. 12. 1912.	21. 12. 1912.	-
			Kotor	08. 02. 1918.	39	17. 06. 1918.	10. 03. 1921.	
				28. 04. 1937.	58	-	02. 04. 1938.	
11.	Stanković Melko	Dubrovnik, 22. 07. 1886.	Dubrovnik (zamjenik j. b.)	-	29	13. 01. 1916.	26. 04. 1916.	-
			Korčula	06. 12. 1916.	30	nije nastupio zbog zamjene u Dubrovniku		
			1. Ston	14. 08. 1923.	37	08. 01. 1924.	-	
			2. Dubrovnik	13. 12. 1932.	46	12. 04. 1933.	11. 03. 1933.	
12.	Balaban Jovo	Perast, 03. 07. 1871.	1. Budva	31. 03. 1912.	41	29. 06. 1912.	21. 06. 1912.	-
			2. Perast	21. 10. 1925.	54	09. 01. 1926.	05. 01. 1926.	
				28. 07. 1937.	66	-	03. 01. 1938.	
13.	Uglešić Ivo	Split, 01. 02. 1889.	1. Metković	10. 06. 1918.	29	-	-	-
			2. Makarska	31. 07. 1924.	35	20. 10. 1924.	-	
			3. Split	14. 07. 1932.	43	-	03. 10. 1932.	
14.	Stanoš Ivo	-	1. Vis	26. 05. 1923.	-	15. 08. 1923.	14. 08. 1923.	-
			2. Biograd	25. 11. 1926.	-	-	-	
15.	Frasanović Miljenko	Orebić, 16. 01. 1886.	Orebić (zamjenik j. b.)	09. 02. 1914.	28	23. 02. 1914.	-	-
			Orebić	26. 05. 1923.	37	20. 09. 1923.	18. 09. 1923.	
				28. 04. 1937.	51	-	27. 10. 1937.	
16.	Bučić Jerko	Hvar, 23. 02. 1886.	1. Hvar	20. 05. 1923.	37	02. 09. 1923.	21. 08. 1923.	-
			2. Šibenik	14. 12. 1933.	47	25. 05. 1934.	-	
17.	Tironi Todor	Trogir, 20. 02. 1879.	1. Rab	02. 12. 1923.	44	-	04. 04. 1924.	-
			2. Drniš	24. 02. 1924.	45	12. 04. 1924.	-	
			3. Trogir	29. 01. 1934.	54	-	27. 06. 1939.	
18.	Polić Toma	Orebić, 04. 08. 1894.	1. Vrljika	02. 02. 1924.	29	12. 03. 1924.	04. 03. 1924.	-
			2. Omiš	20. 08. 1927.	33	01. 03. 1928.	-	
			3. Split	15. 06. 1932.	38	07. 10. 1932.	03. 10. 1932.	
19.	Ivčević Jovan	Vis, 26. 08. 1890.	1. Skradin	-	35	1925.	24. 10. 1925.	05. 05. 1936. brisan
			2. Knin	-	38	1928.	-	
20.	Farolfi Ivan	- (Vis) 14. 07. 1892.	Vis	20. 08. 1927.	35	01. 10. 1927.	24. 09. 1927.	-
				28. 10. 1937.	45	10. 02. 1939.	03. 09. 1938.	
21.	Brajević Filip	Split, 07. 09. 1891.	1. Vrljika	-	36	22. 06. 1928.	20. 06. 1928.	-
			2. Supetar	-	38	01. 01. 1930.	-	
				28. 04. 1937.	46	01. 01. 1938.	06. 12. 1937.	
22.	Šustić Marko	Dubrovnik, 24. 04. 1890.	Supetar (zamjenik j. b.)	21. 10. 1929.	39	-	18. 10. 1929.	31. 12. 1929.
			Vrljika	31. 10. 1929.	39	03. 01. 1930.	-	
				28. 04. 1937.	47	14. 09. 1938.	29. 06. 1938.	
23.	Belamarić Petar	Šibenik, 22. 03. 1895.	1. Skradin	-	33	15. 02. 1929.	30. 01. 1929.	-
			2. Preko	13. 12. 1932.	37	01. 04. 1933.	29. 03. 1933.	

24.	Bosnić Kovačić Ivo	Blato na Korčuli, 08.02.1900.	Metković	13.02.1930.	30	12.03.1930.	11.03.1930.	-
				28.04.1937.	37	-	28.02.1938.	
25.	Stanić Andelko	Trogir, 21.12.1892.	Omiš	15.02.1934.	41	23.06.1934.	08.05.1934.	-
26.	Drobnjaković Miloš	Risan, ? 10.1883.	Hercegnovi	21.10.1935.	52	17.02.1936.	06.02.1936.	-
27.	Ježina Ante	Split, 29.05.1905.	Drniš	24.10.1935.	30	01.01.1936.	12.12.1935.	-
28.	Buško Vlaho	Ston, 10.09.1903.	Ston	11.11.1935.	32	01.03.1936.	17.12.1935.	-
29.	Machiedo Aleksandar	Vrboska, 21.06.1893.	Hvar (v.d.)	04.10.1935.	42	26.11.1935.	30.06.1936.	-
			Hvar	04.05.1936.	42	01.08.1936.	-	
30.	Rašković Dušan	Drniš, 28.04.1900.	Knin	23.07.1936.	36	01.10.1936.	08.09.1936.	-
31.	Vranković Ivan	Starigrad na Hvaru, 02.08.1876.	Makarska	11.07.1936.	59	10.10.1936.	22.09.1936.	-
32.	Sladoljev Ivo	Vodice, 07.02.1904.	Budva (v.d.)	17.06.1937.	33	15.08.1937.	06.08.1937.	-
33.	Bjedov Rajnović Nikola	Gruž, 19.11.1899.	Kistanje	30.11.1937.	38	01.02.1938.	10.01.1938.	-
34.	Gjaja Ivo	Dubrovnik, 19.05.1898.	Cavtat	15.07.1938.	40	25.10.1938.	27.09.1938.	-
35.	Mimica Toma	-	Šibenik	24.09.1938.	-	01.06.1939.	-	10.03.1941. odlukom bana uvažena ostavka
36.	Kamenarević Bruno	Skradin, 06.04.1898.	Tijesno	06.12.1938.	40	20.02.1939.	03.02.1939.	-

Šest je bilježnika nakon stupanja na snagu Zakona iz 1930. godine dobilo premještaj u drugo mjesto. Njihova rješenja nose datume od 15. lipnja 1932. do 29. siječnja 1934. U pravilu su tražili i dobili premještaj u veće gradsko središte ili mjesto u kojem su rođeni: Melko Stanković iz Stona u rodni Dubrovnik, Ivo Uglešić iz Makarske u rodni Split, Bučić Jerko iz Hvara u Šibenik, Tironi Todor iz Drniša u rodni Trogir, Polić Toma iz Omiša u Split, Belamarić Petar iz Skradina u Preko.

Kako je vidljivo već iz prethodnih analiza prvo postavljenje za javnog bilježnika po novom zakonu dobila su dvanaestorica pravnika ili 33%. Njihova imenovanja nose različite datume od 15. veljače 1934. do 06. prosinca 1938., o čemu su detaljniji podaci navedeni u Tablici III.

Postavljeni javni bilježnik morao je prije polaganja zakletve uplatiti jamčevinu i dobiti odobrenje javnobilježničkog pečata.¹⁷ Jamčevina javnog bilježnika čije je sjedište bilo u sjedištu apelacionog suda iznosila je 50000 dinara, u sjedištu okružnog suda 25000 dinara, a u ostalim mjestima 10000 dinara.¹⁸ Podaci o položenoj jamčevini iz sačuvanog imenika javnih bilježnika uglavnom se slažu s iznosima propisanim zakonom, ali ima i iznimaka. Bilježnici u Splitu, gdje je bilo sjedište apelacionog suda, Petar Kamber, Bruno Katalinić, Toma Polić i Ivo Uglešić, položili svaki po 50000 dinara. Po 25000 dinara položili su bilježnici Vinko Svilokos u Dubrovniku, Andrija Jovović u Kotoru, te Hektor Meichsner i Jerko Bučić u Šibeniku. Kauciju od 10000 dinara položili su bilježnici sa sjedištima u Benkovcu, Drnišu, Hvaru, Imotskom, Kistanjama, Kninu, Metkoviću, Obrovcu, Omišu, Orebiću, Perastu, Supetru, Trogiru, Visu i Vrlici. Od propisanih iznosa odstupaju kaucije položene u sedam slučajeva. Notar u Cavtatu, Ivo Gjaja, položio je 12000 dinara, notar u Makarskoj, Ivan Vranković, položio je 15000, notar u Stonu, Vlaho Buško, položio je 26000 dinara, notar u Hercegovom, Miloš Drobnjaković, položio je 29000 dinara, a notar u Prekom, Petar Belamarić 34000 dinara. Notar u Budvi, Ivo Sladoljev, položio je 25000 dinara, kao da je u sjedištu okružnog suda, iako je Budva potpadala pod okružni sud u Kotoru gdje je polagao zakletvu. Neobično je visoka kaucija od 84000 dinara koju je položio dubrovački notar Melko Stanković. Kod zadnja dva notara u imeniku, Tome Mimice i Bruna Kamenarevića, upisano je samo da je kaucija položena, ali nije navedeno u kojem iznosu, dok kod notara Ive Stanoša i Jovana Ivčevića nema nikakvih podataka o kauciji.¹⁹

Jamčevina je služila kao zalag za obveze javnog bilježnika koje proizlaze iz njegovog poslovanja kao osobe javnog povjerenja i kao sudskog povjerenika, te za moguće novčane kazne i troškove disciplinskog postupka.²⁰ Sudovi i druge vlasti bili su dužni svako izvršavanje naplate na jamčevini javiti javnobilježničkoj komori, a ona je morala javnog bilježnika upozoriti neka u određenom roku dopuni jamčevinu.²¹ Poslije položene jamčevine javni je bilježnik morao podnijeti na odobrenje predsjedniku okružnog suda pečate za mastilo i za vosak.²²

Nakon propisno položene jamčevine i odobrenja pečata javni je bilježnik polagao zakletvu pred predsjednikom okružnog suda svog sjedišta. Prema Zakonu iz 1930. tekst zakletve je glasio: *Ja N. N. stupajući na dužnost javnog*

¹⁷ Zakon, § 14. i § 15., str. 1004.

¹⁸ Zakon, § 16., str. 1004.

¹⁹ DAS, BKS, Knj. 2.

²⁰ Zakon, § 17., str. 1004-1005.

²¹ Zakon, § 18., str. 1005.

²² Zakon, § 21., str. 1005.

*beležnika zaklinjem se svemogućim Bogom, da ću vladajućem kralju Kraljevine Jugoslavije veran biti i da ću svoju javnobeležničku službu po zakonima i zakonskim naređenjima verno, tačno i savesno vršiti. Tako mi Bog pomogao.*²³

U slučaju premještaja u drugo mjesto javni bilježnik nije morao ponovo polagati zakletvu, ali je morao dobiti odobrenje novog pečata i potpisa. Ako je premješten u područje drugog okružnog suda njegova se jamčevina po službenoj dužnosti predavala tom sudu, a javni je bilježnik po potrebi morao dopuniti.²⁴

Ova odredba po kojoj premješteni bilježnici nisu morali ponovo polagati zakletvu važila je izgleda samo za one koji su je položili po novom zakonu, a zatim dobili premještaj. Datumi zakletvi u Imeniku javnih bilježnika splitske komore prikazani u Tablici II. govore kako su mnogi bilježnici više puta polagali zakletvu. Oni s duljim stažem obično su je polagali tri puta: u Austro-Ugarskoj, u Kraljevini SHS i u Kraljevini Jugoslaviji, ali ne nakon promjene propisa, nego nakon premještaja. Premještanja bilježnika su, sudeći po podacima prikazanim u Tablici II., bila uobičajena pojava. Većina je starijih bilježnika započela svoj notarski staž u nekom manjem mjestu, a kasnijim premještajima su u većini slučajeva nastojali doći što bliže mjestu svog rođenja, odnosno većem gradskom središtu. Pravnici koji su postali javnim bilježnicima prije Zakona iz 1930. godine u pravilu su promijenili dva do tri sjedišta.

Na molbu javnog bilježnika predsjednik apelacionog suda određivao je dan s kojim će otpočeti njegova služba. Predsjednik apelacionog suda to je zatim morao objaviti u zvaničnom listu svog područja, te o tome obavijestiti javnobilježničku komoru, okružni sud i sve sudove na području tog okružnog suda.²⁵ Ako je javni bilježnik premješten iz drugog mjesta, predsjednik apelacionog suda određivao je kada će prestati služba javnog bilježnika u jednom mjestu i dan s kojim će otpočeti njegova služba u drugom mjestu.²⁶ Ako je javni bilježnik premješten iz područja jednog u područje drugog apelacionog suda, tada se predsjednik apelacionog suda, u kojem je bilo dotadašnje bilježnikovo sjedište, prije donošenja odluke trebao sporazumjeti o tim datumima s predsjednikom apelacionog suda bilježnikovog novog sjedišta.²⁷ Novopostavljeni ili premješteni javni bilježnik morao je u roku tri mjeseca od dana primanja dekreta o postavljenju ili premještanju, zauzeti dodijeljeno mu mjesto.²⁸ Javni bilježnik nije mogao biti premješten u drugo mjesto bez svog pristanka.²⁹ Prema sačuvanom Imeniku javni su bilježnici u pravilu novo mjesto preuzimali nakon 2-3 mjeseca, no ponekad je prolazilo i više od

²³ Zakon, § 23., str. 1005.

²⁴ Zakon, § 25., str. 1006.

²⁵ Zakon, § 24., str. 1006.

²⁶ Zakon, § 25., str. 1006.

²⁷ Pravilnik za izvršenje zakona, Član 10, str. 1350.

²⁸ Zakon, § 26., str. 1006.

zakonom dozvoljenog vremena. Tako je, primjerice, bilježnik Toma Mimica imenovan 24. rujna 1938. preuzeo bilježničko mjesto u Šibeniku tek 1. lipnja 1939. nakon više od osam mjeseci. Detaljniji podaci o datumima postavljenja i preuzimanja navedeni su u Tablici III.

Unatoč tome što Imenik bilježnika iz 1936. daje niz podataka i o brojnim ranijim imenovanjima javnih bilježnika, ti su podaci za neka sjedišta manjkavi upravo za razdoblje stupanja Zakona na snagu. Radi se o mjestima iz kojih su javni bilježnici tražili premještaj na drugo mjesto, odnosno u kojima javni bilježnici nisu dobili ili nisu tražili kasniju potvrdu. Tako nema podataka o javnom bilježniku u Hvaru 1933.-1936., u Hercegovom prije 1936. godine, Makarskoj 1932.-1936., Omišu 1932.-1934., Stonu 1932.-1936., Supetru 1923.-1930. i Trogiru 1928.-1934. godine, te drugom notar u Šibeniku prije 1934. U Tijesnom se javni bilježnik prvi put spominje tek 1939. godine U Splitu su dvojica bilježnika djelovala i prije stupanja Zakona na snagu, dok su dvojica postavljena 1932., te za ta dva mjesta nema prethodnih podataka.

Podatke o javnim bilježnicima ipak u mnogočemu nadopunjuju podaci o bilježnicima iz dvaju imenika bilježničkih pripravnika. Tamo su navedeni bilježnici kod kojih su pripravnici vršili praksu ili pred kojima su, kao delegatima komore, polagali svečano obećanje. U starijem imeniku pripravnika u Splitu se spominje notar Petar Stalio 1930.-1932.³⁰ U Hercegovom se spominje notar Marin Juras 1930.-1936.³¹ Uz Hektora Meichsnera, kao drugi notar u Šibeniku spominje se 1932. godine Mate Adum.³² U Trogiru se iste godine spominje bilježnik dr Vjekoslav Rubignoni. U Omišu su vježbu kod bilježnika Tome Polića 1932.-1934. vršili Čovo Šimunić (1932) i Josip Beroš (1932.-1934.).³³ Prema podacima o imenovanju javnih bilježnika Toma Polić je tada bio bilježnik u Splitu, ali je moguće da je još neko vrijeme vršio i dužnost bilježnika u Omišu, do imenovanja novog bilježnika.

Javno bilježnički pripravnici

Diplomirani pravnici, zaposleni u javnobilježničkoj kancelariji, smatrani su za javnobilježničke pripravnike, ukoliko su bili upisani u imenik javnobilježničkih pripravnika koji je vodila komora.³⁴ Da bi bio upisan u imenik javnobilježničkih pripravnika novi je pripravnik morao dokazati da je državljanin Kraljevine Jugoslavije, da je svojevlastan, te da je kao redovni student završio pravni studij i položio diplomatske ispite na nekom pravnom fakultetu u Kraljevini Jugoslaviji. Uz to je uvjerenjem nadležne vlasti morao

²⁹ Zakon, § 29., str. 1007.

³⁰ DAS, BKS, Knj. 3. Prema sačuvanim spisima moguće je utvrditi kako je Petar Stalio bio javni bilježnik u Splitu 1928.-1932., a prethodnik mu je bio Jerolim Aberti (djelovao do 1927. god.). Uz njih je do 1931. godine u Splitu djelovao i bilježnik Lujo Kargotić. Usporedi: DAS, Javni bilježnici srednje Dalmacije: Jerolim Alberti, Lujo Kargotić i Petar Stalio.

³¹ DAS, BKS, Knj. 1. i 3.

³² DAS, BKS, Knj. 3.

³³ DAS, BKS, Knj. 1. i 3.

dokazati *da je dobrog moralnog vladanja*.³⁵ Pripravnici koji su stupili na vježbu prije 1. listopada 1929. godine nisu morali ispunjavati ove uvjete, već uvjete zakona i propisa koji su važili u mjestu gdje su vršili vježbu. U slučaju pripravnika na području Javnobilježničke komore Split to su bili raniji austrijski propisi. Pripravnički staž, kao i javnobilježnički, odvjetnički ili sudački ispiti položeni po austrougarskim propisima priznavani su u potpunosti pravnicima s državljanstvom Kraljevine Jugoslavije.³⁶

Vježba se računala od dana kad je pripravnik otpočeo rad. Ako su prekidi vježbe zbog bolesti, odmora, vojne dužnosti i drugih razloga odsustva, trajali ukupno najviše šest tjedana u jednoj godini nisu se odbijali, za razliku od onih koji su trajali više od tog roka. Svaki prekid pripravničke vježbe javni je bilježnik bio dužan javiti komori.³⁷ Dulji prekidi su u dva sačuvana imenika pripravnika Javnobilježničke komore Split zabilježeni zbog vojnog roka ili vojne vježbe. Tako je, primjerice, Vlaho Buško dva puta na nekoliko mjeseci zbog *vojne dužnosti* prekidao vježbu kod javnog bilježnika Melka Stankovića u Stonu. Iz istog razloga je praksu kod notara Hektora Meichsnera prekinuo Milan Brkić,³⁸ a kod notara Jerka Bučića Sergij Rendić Miočević.³⁹ Drugi razlozi nisu zabilježeni, ali ima zabilježenih prekida kojima nisu navedeni razlozi.

Javnobilježnički pripravnik morao je pred odborom komore ili pred javnim bilježnikom kojega odbor komore za to ovlasti, položiti svečano obećanje koje je prema Zakonu iz 1930. godine glasilo: *Obećavam da ću u vršenju poverenih mi poslova postupati po zakonima i po zakonskim uputstvima*.⁴⁰ Datumi polaganja svečanog obećanja uredno su upisivani u sačuvane imenike.⁴¹

Za polaganje sudačkog odnosno odvjetničkog ispita, pripravniku se služba od najviše jedne godine kod javnog bilježnika priznavala ravnom službi u svojstvu odvjetničkog pripravnika. Molba javnobilježničkog pripravnika za polaganje odvjetničkog ili sudačkog ispita (*advokatskog ili sudijskog ispita*) podnosila se preko javnobilježničke komore nadležnom apelacionom sudu.⁴²

Javnobilježnički pripravnik s položenim svečanim obećanjem mogao je podizati proteste, sastavljati smrtovnice i inventare, provoditi dobrovoljne dražbe pokretnih stvari, te vršiti neposrednu pripremu za sastavljanje isp-rava ili provođenje ostavinskih rasprava. Ako je javnobilježnički pripravnik položio odvjetnički ili sudački ispit, mogao mu je odbor javnobilježničke komore, na prijedlog javnog bilježnika, izdati ovlaštenje po kojem umjesto

³⁴ Zakon, § 136., str. 1024.

³⁵ Zakon, § 137., str. 1024.

³⁶ Zakon, § 242., str. 1041.

³⁷ Zakon, § 137., str. 1024.

³⁸ DAS, BKS, Knj. 3.

³⁹ DAS, BKS, Knj. 1.

⁴⁰ Zakon, § 139., str. 1024.

⁴¹ DAS, BKS, Knj. 1. i 3.

javnog bilježnika mogao vršiti sve poslove koji su javnom bilježniku bili dodijeljeni kao sudskom povjereniku.⁴³

U starijem od dva sačuvana imenika bilježničkih pripravnika splitske Komore nema podataka o položenim stručnim ispitima, a i u novijem imeniku su takvi podaci rijetki. Zabilježeni su samo za petoricu pripravnika. Ivo Kamber je položio odvjetnički ispit u listopadu 1941. godine pred Apelacionim sudom u Splitu *s uspjehom položio*. S istim uspjehom položio je Josip Vujić sudački ispit 1939. godine. Sudački ispit je položio i Pavao Radovinović 1937. godine, s vrlodobrim uspjehom, pred Apelacionim sudom u Splitu. Isti je ispit, s istim uspjehom, položio i najstariji bilježnički pripravnik Viljem Luković, još 1893. godine pred Višim zemaljskim sudom u Zadru. Podaci o pripravniku Ivi Sladoljevu koji je prenesen u Imenik bilježnika obrađeni su naprijed s podacima o drugim bilježnicima.⁴⁴

Ako je u području komore postojalo najmanje deset javnobilježničkih pripravnika, pripravnici su birali dva pouzdanika radi zastupanja njihovih interesa pred skupštinom i odborom komore.⁴⁵ Pouzdanci javnobilježničkih pripravnika imali su pravo nazočnosti sjednicama skupštine i odbora, ali bez prava glasa pri odlučivanju. Mogli su iznositi mišljenje i davati prijedloge u sporovima između javnih bilježnika i pripravnika, međusobnim sporovima pripravnika, u slučajevima kažnjavanja pripravnika zbog neurednosti, te u drugim pitanjima od interesa za pripravnike.⁴⁶ O ovakvim predstavnicima u imenicima nema zabilježenih podataka, a nije ni bilo predviđeno da se takvi podaci tamo bilježe.

Kako je razvidno iz Tablice IV. tridesetih je godina XX. stoljeća najviše bilježničkih pripravnika zabilježeno u Splitu, čak 33 kod petorice notara. Drugo bilježničko sjedište po broju pripravnika je Šibenik, gdje je zabilježeno 10 pripravnika kod dvojice bilježnika. Nakon početka II. svjetskog rata bilježnički pripravnici su zabilježeni samo u Splitu (8) i Trogiru (1) ali je pitanje na kojem je prostoru tada Javnobilježnička komora Split uopće djelovala. Od devet zabilježenih u tom razdoblju čak ih je petero bilo pripravnici kod notara Iva Uglešića.

Ako se uspoređi podatke iz Tablice IV. o pripravnici i bilježnicima kod kojih su vršili vježbu s podacima o bilježnicima iz Tablice I. može se zaključiti kako nisu svi bilježnici zabilježeni u Imeniku bilježnika Javnobilježničke komore Split uzimali pripravnike. U tom razdoblju nije uopće bilo pripravnika kod bilježnika u Biogradu, Budvi, Cavtatu, Drnišu, Kistanjama, Kotoru, Makarskoj, Orebiću, Perastu, Prekom, Skradinu, Supetru, Tijesnom, Visu i Vrlici. U nekim bilježničkim sjedištima pripravnici su zabilježeni kod nekih notara, a kod nekih ne, odnosno u nekim razdobljima je bilo pripravnika, a u nekim ne. Tako u Kninu nema zabilježenih pripravnika kod notara Jovana

⁴² Zakon, § 140., str. 1024.

⁴³ Zakon, § 141., str. 1024-1025.

⁴⁴ DAS, BKS, Knj. 1.

⁴⁵ Zakon, § 163., str. 1029.

Ivčevića, u Stonu kod Vlahu Buška, a u Šibeniku kod Tome Mimice. Nameće se pitanje je li uzrok tome nedostatak pripravnika rođenih u tim mjestima. Vjerojatno je dobrim dijelom upravo to razlog zašto u mnogim bilježničkim sjedištima nisu zabilježeni pripravnici. No, s druge strane nisu svi pripravnici vršili vježbu u mjestu rođenja. Primjerice, Viljem Luković rođen u Prčnju, a nastanjen u Splitu bio je pripravnik kod bilježnika u Kninu i Obrovcu. Josip Beroš rođen u Supetru na Braču, a nastanjen u Splitu bio je pripravnik u Omišu. Hvarski bilježnik Aleksandar Machiedo rođen u Vrboskoj kao pripravnik je vršio vježbu u Splitu. Hrvoje Magazinović rođen u Arbanasima, a nastanjen na Silbi također je bio pripravnik u Splitu. Ipak, pripravnici su mnogo češće vršili vježbu u mjestu rođenja nego negdje drugdje.⁴⁷ Split je svakako kao sjedište četvorice bilježnika, te Kotarskog i Okružnog suda nudio mnogo više mogućnosti mladim pravnicima od nekih manjih središta.

Moguće je i da neki bilježnici nisu htjeli iz nekog razloga nisu mogli voditi pripravnike. Kod bilježnika Petra Stalia u Splitu i Todora Tironija u Trogiru jedini zabilježeni pripravnici su njihovi sinovi. Todor Tironi je bio bilježnik u Trogiru od 1934. godine, a pripravnika je primio tek 1942. godine. U ovim je gradovima i njihovoj okolici bilo dosta mladih pravnikar koji su mogli postati bilježnički pripravnici.

Promatrajući podatke u Tablici IV. Primjetno kako su se neki pripravnici, osobito u Splitu, kod bilježnika zadržavali jako kratko, mjesec-dva, ili čak manje od mjesec dana. U pravilu je u imeniku uz to naveden podatak kako su praksu nastavili kod suda. Splitski, Šibenski i Dubrovački bilježnici povremeno su istovremeno imali dva pripravnika, ponekad i više, dok su kod ostalih bilježnika takvi slučajevi izuzetno rijetki, a ako su se događali trajali su vrlo kratko.

Neki su pak pravnici u pripravničkom statusu proveli izuzetno dugo vrijeme. Primjerice Pavao Radovinović je proveo gotovo pet godina kod bilježnika Ermenegilda Božića u Imotskom, zatim nešto više od godinu dana kod kotarskog suda u Imotskom, pa četiri mjeseca kod javnog bilježnika Tome Polića u Splitu, da bi na kraju kao pripravnik postao zamjenik javnog bilježnika Huga Montija u Imotskom.⁴⁸

⁴⁶ Zakon, § 165., str. 1029.

⁴⁷ DAS, BKS, Knj. 3.

Tablica IV. – Bilježnički pripravnici tijekom 30.-ih i početkom 40.-ih godina XX. stoljeća zabilježeni u dvama sačuvanim imenicima splitske Komore⁴⁹

sjedište	bilježnik – mentor	pripravnik	od	do
Benkovac	Dušan Jurković	Josip Vujić	01. 01. 1934.	14. 02. 1935.
			15. 09. 1936.	31. 12. 1938.
Dubrovnik	Melko Stanković	Antun Missoni	20. 03. 1938.	11. 04. 1939.
	Vinko Svilokos	Mihajlo Bojanić	08. 10. 1938.	23. 11. 1938.
				24. 11. 1939.
		Branko Radoničić	10. 12. 1938.	?
Hercegnovi	Marin Juras	Sergije Kudrović	05. 05. 1930.	16. 02. 1936.
	Miloš Drobnjaković	Sergije Kudrović	17. 02. 1936.	17. 12. 1936.
Hvar	Machiedo Aleksandar	Vjekoslav Miličić	20. 08. 1937.	?
		Grga Miličić	15. 01. 1940.	18. 04. 1941.
Imotski	Ermenegild Božić	Pavao Radovinović	18. 04. 1922.	20. 02. 1927.
	Hugo Monti	Dušan Juričić	07. 06. 1934.	18. 06. 1934.
		Pavao Radovinović	23. 03. 1938.	?
Knin	Andrija Vujatović Šavov	Viljem Luković	03. 06. 1922.	10. 03. 1923.
	Dušan Rašković	Branko Berić	17. 07. 1937.	27. 04. 1938.
Metković	Ivo Bosnić Kovač	Pavao Vrnoga	14. 09. 1935.	14. 10. 1935.
Obrovac	Frano Dubravić	Viljem Luković	12. 03. 1926.	?
Omiš	Toma Polić	Čovo Šimunić	11. 07. 1932.	19. 08. 1932.
		Josip Beroš	20. 09. 1932.	29. 06. 1934.
	Anđelko Stanić	Josip Beroš	30. 06. 1934.	30. 06. 1936.
		Vladimir Vukušić	15. 04. 1936.	16. 06. 1936.
Sinj	Ermenegild Božić	Alfons Trojan	30. 11. 1929.	05. 03. 1930.
		Eugen Buljan	03. 04. 1930.	01. 08. 1930.
Split	Bruno Katalinić	Vladimir Jakaša	23. 04. 1930.	01. 09. 1930.
		Ivan Tomašević	01. 06. 1932.	15. 12. 1932.
			20. 09. 1933.	25. 10. 1934.
		Franjo Maroević	20. 09. 1933.	31. 10. 1933.
		Martin Bulić	10. 10. 1934.	10. 12. 1934.
		Branimir Djiković	07. 11. 1936.	09. 12. 1936.
		Gaston Katalinić	09. 12. 1936.	17. 11. 1937.
			15. 08. 1938.	19. 07. 1940.
Vjeran Birimiša	01. 05. 1937.	18. 05. 1937.		
Petar Katalinić	10. 11. 1938.	02. 07. 1940.		

⁴⁸ DAS, BKS, Knj. 1.

			08.08.1941.	?
		Hrvoje Magazinović	25.01.1939.	30.01.1939.
		Bartul Grgić	11.08.1941.	?
	Petar Stalio	Ivo Stalio	01.07.1930.	30.11.1932.
	Ivo Uglešić	Ivan Farolfi	01.11.1933.	02.12.1933.
		Dinka Gligo	28.11.1933.	09.01.1934.
		Gomojić Jerolim	01.01.1935.	23.01.1935.
		Berislav Milišić	15.05.1935.	29.11.1935.
		Ivo Ferri	21.09.1935.	21.10.1935.
		Josip Höckmann	26.06.1935.	19.07.1935.
			16.07.1936.	14.09.1936.
		Dušan Marović	06.07.1936.	07.07.1936.
		Josip Beroš	31.12.1937.	01.10.1939.
		Anđeo Kirigin	01.03.1940.	23.03.1940.
			06.05.1941.	01.09.1941.
		Ivo Antičević	27.05.1941.	?
		Ljubica Kutlača	19.09.1941.	?
		Dragutin Popović	23.09.1941.	?
		Vjekoslav Radunić	25.09.1941.	?
		Durmitor Uglešić	20.03.1944.	?
	Petar Kamber	Emil Brainović	01.06.1934.	26.06.1934.
		Ivo Kamber	22.06.1933.	01.10.1933.
			01.12.1934.	08.12.1938.
			08.08.1941.	?
		Marko Mikačić	08.02.1937.	01.03.1937.
	Boris Mikači	01.01.1938.	26.04.1938.	
		Bruno Bebić	16.03.1941.	?
	Toma Polić	Milovan Smodlaka	01.07.1934.	14.11.1934.
			20.08.1935.	10.11.1935.
		Aleksandar Machiedo	20.06.1935.	19.11.1935.
		Josip Mrkli	07.11.1933.	26.11.1933.
			01.09.1935.	31.05.1936.
		Nikola Plazibat	01.07.1935.	13.10.1935.
		Vojko Rendić Miočev	01.07.1936.	02.08.1936.
		Željko Minček	25.01.1937.	28.02.1937.
		Miroslav Pera	05.03.1937.	02.04.1937.
		Mato Krvavica	20.05.1937.	16.07.1937.
	Pavao Radovinić	26.11.1937.	22.03.1938.	

		Mirko Mrduljaš	14. 03. 1938.	14. 04. 1938.
		Miho Braidica	10. 01. 1944.	?
Ston	Melko Stankovi	Vlaho Buško	09. 01. 1929.	01. 02. 1930.
			03. 11. 1930.	01. 07. 1931.
			01. 09. 1931.	01. 05. 1932.
Šibenik	Hektor Meichsner	Antun Ježina	21. 04. 1929.	15. 03. 1930.
			19. 09. 1930.	?
			01. 08. 1931.	09. 04. 1932.
		Milan Brki	22. 04. 1931.	01. 09. 1932.
			15. 07. 1933.	15. 05. 1934.
		Dinko Čabov	01. 01. 1932.	05. 02. 1934.
			05. 02. 1935.	07. 05. 1935.
		Niko Vidović	01. 09. 1932.	01. 09. 1933.
		Antun Kaštelan	01. 05. 1933.	01. 09. 1933.
		Nikola Tinti	15. 05. 1935.	15. 01. 1936.
	15. 07. 1936.		15. 04. 1937.	
	Srećko Berlengh	01. 07. 1936.	18. 10. 1936.	
		19. 10. 1937.	29. 07. 1938.	
	Jerko Bučić	Ivo Sladoljev	03. 06. 1934.	12. 02. 1936.
			10. 04. 1937.	10. 08. 1937.
		Sergij Rendić Miočević	12. 03. 1935.	12. 10. 1935.
			07. 12. 1935.	16. 10. 1936.
Andro Martinis		01. 11. 1938.	10. 01. 1939.	
Trogir	Vjekoslav Rubignoni	Josip Antičević	17. 05. 1932.	29. 11. 1932.
	Todor Tironi	Jakov Tironi	01. 01. 1942.	?

Ove podatke mogu dosta dobro dopuniti i podaci o pripravištvu zabilježeni u sačuvanom imeniku bilježnika prikazani u tablici V. Popis mjesta u kojima su zabilježeni pripravnici u ovoj i u prethodnoj tablici pokazuje dosta razlika. Vjerojatno je u nekim generacijama u nekim mjestima bilo mladih pravnik, a u nekima ne. Međutim ovi podaci potvrđuju i tezu kako je i o bilježnicima barem dijelom ovisilo da li će imati pripravnika ili ne. Primjerice, bilježnici Bruno Katalinić i Toma Polić su imali pripravnike i dok su bili bilježnici u Omišu i kasnije u Splitu, a bilježnik Melko Stanković je imao pripravnike i u Stonu i u Dubrovniku. Zanimljiv je podatak da nitko od bilježnika splitske komore nije bio pripravnik kod nekog notara u Splitu. To ne znači da tadašnji splitski bilježnici nisu uzimali pripravnike, već da nitko od njihovih pripravnika nije kasnije imenovan bilježnikom. Bilježnik Ivo Uglešić, rođen i nastanjen u Splitu bio je vježbenik kod dvaju bilježnika u Omišu, s dvogodišnjim prekidom zbog sudjelovanja u I. svjetskom ratu.

Tablica V. – Bilježnici kao bilježnički pripravnici⁵⁰

sjedište	bilježnik - mentor	pripravnik	od	do
Cavtat	Gašo Dalleore	Marko Šustić	21. 01. 1922.	10. 05. 1929.
Dubrovnik	Luka Bono	Melko Stanković	05. 02. 1911.	10. 04. 1913.
		Franco Franotović	03. 10. 1911.	01. 09. 1913.
		Miljenko Franasović	15. 12. 1909.	19. 03. 1911.
	16. 10. 1913.		23. 02. 1914.	
dr. Pugliesi	Melko Stanković	11. 04. 1913.	31. 07. 1913.	
Hvar	Jerko Rubić	Ivan Farolfi*	29. 12. 1924.	30. 09. 1927.
Knin	Andrija Vujatović	Hugo Monti	15. 08. 1903.	22. 08. 1904.
	Jovan Ivčević	Ivo Bosnić Kovač	19. 08. 1929.	10. 03. 1930.
Korčula	Ermengild Božić	Franco Franotović	16. 11. 1910.	01. 10. 1911.
Kotor	Jovo Stefanović	Jovo Balaban	05. 12. 1905.	06. 12. 1907.
		Andrija Jovović	25. 08. 1910.	30. 12. 1912.
Omiš	Nardi	Ivo Uglešić	01. 03. 1912.	01. 01. 1915.
	Bruno Katalini	Ivo Uglešić	01. 01. 1915.	07. 06. 1915.
			02. 10. 1917.	01. 07. 1918.
		Filip Brajevi	01. 01. 1924.	27. 06. 1928.
Orebić	Hektor Meichsner	Miljenko Franasović	09. 06. 1913.	15. 10. 1913.
	Karmeli	Miljenko Franasović	10. 02. 1923.	14. 09. 1923.
Šibenik	I. Rifni	Hektor Meichsner	18. 08. 1910.	18. 08. 1912.
	Hektor Meichsner	Petar Belamarić	11. 01. 1926.	14. 02. 1929.
Trogir	Rubignoni	Todor Tironi	01. 12. 1918.	19. 06. 1921.
Vis	Ivo Stanoš	Ivan Farolfi*	29. 12. 1924.	30. 09. 1927.
Zadar	Radoslav Papafarna	Hugo Monti	27. 08. 1904.	04. 03. 1905.

*istovremeno pripravnik kod bilježnika u Visu i Hvaru

Tablica V. pokazuje kako su neki bilježnici bili vrlo uspješni mentori te su jedan ili više njihovih pripravnika također postali bilježnicima. Ove podatke treba dopuniti podacima o četvorici bilježnika kojima su podaci o pripravništvu navedeni u prethodnoj tablici. Čak su trojica budućih bilježnika (M. Stanković, F. Franotović i M. Franasović) bili pripravnici kod dubrovačkog notara Luke Bona. I kod notara Hektora Meichsnera su vježbenici bila trojica budućih bilježnika, jedan u Orebiću (M. Franasović), a dvojica u Šibeniku (P. Belamarić i A. Ježina).

Zamjenici i vršioци dužnosti javnih bilježnika

Ukoliko je javni bilježnik bio dulje vremena bolestan ili iz drugih razloga odsutan, te nije mogao vršiti svoju dužnost, morao ga je u poslovima

⁴⁹ DAS, BKS, Knj. 1. i 3.

⁵⁰ DAS, BKS, Knj. 2. Za bilježnike Vlaha Buška, Antuna Ježinu, Aleksandra Machieda i Ivu Sladoljeva podaci o pripravništvu nisu uvedeni u ovu knjigu već je samo stavljeno upozorenje na imenike pripravnika.

njegova djelokruga zamijeniti zamjenik. Zamjenik javnog bilježnika mogla je biti osoba sa završenim pravnim fakultetom i položenim odvjetničkim ili sudačkim ispitom.⁵¹ Zamjenici su mogli biti i pripravnici koji su udovoljavali tim uvjetima. Uz to je za zamjenjivanje bilo potrebno odobrenje odbora komore.⁵² Ukoliko odbor komore nije bio suglasan da poslove javnog bilježnika preuzme predloženi zamjenik, javni bilježnik je mogao predložiti drugu osobu. Ako javni bilježnik nije bio u mogućnosti ili nije htio predložiti osobu koja će ga zamjenjivati, zamjenika mu je postavljao odbor komore.⁵³

Zamjenik je mogao vršiti sve poslove javnog bilježnika s tim što je isprave potpisivao kao zamjenik. Ukoliko zamjenik i sam nije bio javni bilježnik upotrebljavao je službeni pečat zamijenjenog javnog bilježnika.⁵⁴ Zamjenik je vodio poslove za račun javnog bilježnika, a njihovi privatno-pravni odnosi utvrđivali su se sporazumom.⁵⁵ Za trajanja zamjene, zamijenjeni javni bilježnik nije smio obavljati javnobilježničke poslove.⁵⁶

Ako bi javni bilježnik umro, bio premješten, udaljen iz službe, lišen zvanja ili se sam odrekao zvanja, odbor je komore trebao odrediti vršioca dužnosti između susjednih javnih bilježnika ili javnobilježničkih pripravnika. Vršilac dužnosti javnog bilježnika, koji nije već bio javni bilježnik morao je prije otpočinjanja rada položiti jamčevinu kod okružnog suda, te podnijeti okružnom sudu na odobrenje svoj potpis i otiske svojih službenih pečata, kao što su radili i novoimenovani javni bilježnici.⁵⁷ Ako je vršilac dužnosti bio drugi javni bilježnik on to nije morao učiniti, jer su njegovi pečati i potpis već bili ovjereni, a njegova jamčevina je jamčila i za njegov rad kao vršioca dužnosti.⁵⁸ Javnobilježnički pripravnik postavljen za vršioca dužnosti javnog bilježnika polagao je jamčevinu u istom iznosu u kojem bi je za to mjesto trebao položiti novoimenovani javni bilježnik.⁵⁹ Za razliku od zamjenika, vršilac dužnosti javnog bilježnika vodio je poslove za svoj vlastiti račun.⁶⁰

Postavljenim zamjenicima i vršiocima dužnosti javnih bilježnika odbor komore izdavao je uvjerenje o tom postavljenju.⁶¹ Pri sastavljanju javnobilježničkih isprava, izdavanju otpravaka, prijepisa i izvoda morali su potpisati svoje ime i prezime, naznačiti svojstvo vršioca dužnosti odnosno

⁵¹ Zakon, § 142., str. 1025.

⁵² Zakon, § 143., str. 1025.

⁵³ Zakon, § 144., str. 1025.

⁵⁴ Zakon, § 145., str. 1025.

⁵⁵ Zakon, § 144., str. 1025.

⁵⁶ Zakon, § 149., str. 1026.

⁵⁷ Zakon, § 146., str. 1025.

⁵⁸ Zakon, § 148., str. 1026.

⁵⁹ Zakon, § 148., str. 1026.

⁶⁰ Zakon, § 147., str. 1025.

⁶¹ Zakon, § 148., str. 1026.

zamjenika, kao i odluku kojom su na tu dužnost postavljeni. Zamjenik je uz to morao navesti i ime javnog bilježnika kojeg zamjenjuje.⁶² Dan početka njihove službe određivao je predsjednik okružnog suda.⁶³ I zamjenik i vršilac dužnosti javnog bilježnika imali su sva prava, kao i sve dužnosti javnog bilježnika, te su za njih vrijedile i sve odredbe o disciplinskoj i privatno-pravnoj odgovornosti javnih bilježnika.⁶⁴

Kako je naprijed navedeno, podatke o vršiocima dužnosti i zamjenicima javnih bilježnika valjalo je upisivati u Imenik javnih bilježnika, vršilaca dužnosti i zamjenika javnih bilježnika. Ukoliko su imenovani zamjenici ili vršiocima dužnosti bili pripravnici podatke o njihovom imenovanju je trebalo upisivati i u Imenik javnobilježničkih pripravnika, gdje je za to bila predviđena posebna rubrika.⁶⁵ Međutim ti podaci nisu uvijek vođeni na ovaj način.

Podaci o zamjenicima javnih bilježnika u Imeniku javnih bilježnika, vršilaca dužnosti i zamjenika javnih bilježnika splitske Komore vođenom od 1936. godine dalje upisani su u za to predviđenu rubriku kod bilježnika Andrije Jovovića i Miljenka Franasovića. Andrija Jovović je u prosincu 1912. godine imenovan zamjenikom javnog bilježnika u Kotoru čije ime nije navedeno. Do tada je bio pripravnik kod notara Jova Stefanovića. Nije navedeno koliko dugo je zamjena trajala. Sam Andrija Jovović je javnim bilježnikom u Kotoru imenovan 1918. godine.⁶⁶

Miljenko Franasović je u veljači 1914. godine imenovan zamjenikom javnog bilježnika Karmelića u Orebiću. U vrijeme imenovanja bio je vježbenik kod notara Bona u Dubrovniku. Ni u ovom slučaju nije navedeno do kada je zamjena trajala. Prema podacima koji navedenome slijede u Imeniku Franasović je u veljači 1923. godine pripravnik kod notara Karmelića u Orebiću. U svibnju iste godine Franasović je imenovan javnim bilježnikom u Orebiću, a na dužnost je nastupio u rujnu do kada je Karmelić bio javni bilježnik.⁶⁷

Melko Stanković je u siječnju 1916. godine imenovan zamjenikom notara Luke Bona u Dubrovniku, čiji je pripravnik bio 1911.-1913. godine. Zanimljivo je da je ovaj podatak unesen u rubriku o vježbi, a ne o imenovanjima. U trenutku imenovanja radio je kao odvjetnički vježbenik u Zadru. Nije navedeno do kada je zamjena trajala, ali u rubrici imenovanja postoji podatak kako je u prosincu 1916. godine imenovan javnim bilježnikom u Korčuli, no na tu dužnost nije nastupio jer je zamjenjivao notara Bona u Dubrovniku. Slijedeći podatak upisan u imenik govori kako je M. Stanković u kolovozu 1924. godine imenovan javnim bilježnikom u Stonu.⁶⁸

⁶² Zakon, § 149., str. 1026.

⁶³ Zakon, § 148., str. 1026.

⁶⁴ Zakon, § 149., str. 1026.

⁶⁵ Vidi bilješke 29. i 30.

⁶⁶ DAS, BKS, Knj. 2.

⁶⁷ DAS, BKS, Knj. 2.

⁶⁸ DAS, BKS, Knj. 2.

I kod Marka Šustića je podatak o zamjenjivanju javnog bilježnika u Supetru upisan u rubriku o vježbi. Ime notara kojega je zamjenjivao nije navedeno. No, u njegovom slučaju je navedeno točno trajanje zamjene (21. 10. 1929. – 31. 12. 1929.).⁶⁹

Podatak o imenovanju Pavla Radovinovića zamjenikom javnog bilježnika Huga Montija u Imotskom moguće je naći samo u novijem Imeniku pripravnika u za to predviđenoj rubrici o postavljenju za zamjenika. Imenovan je odlukom komore od 5. travnja 1938., uz što je navedeno kako mu je dano ovlaštenje u skladu sa stavkom 3. § 141. Zakona o javnim bilježnicima.⁷⁰ Radi se o naprijed navedenom ovlaštenju kojega je odbor javnobilježničke komore, na prijedlog javnog bilježnika, mogao izdati javnobilježničkom pripravniku koji je položio odvjetnički ili sudački ispit, a po kojem je pripravnik umjesto javnog bilježnika mogao vršiti sve poslove koji su javnom bilježniku bili dodijeljeni kao sudskom povjereniku. Ni u ovom slučaju nije navedeno do kada je zamjena trajala, a po navedenom ovlaštenju se čini da je Radovinović imenovan nekom vrstom pomoćnika notaru Montiju.

Podaci o vršiocima dužnosti javnih bilježnika uvijek su upisivani u rubriku o imenovanjima, no ovih je podataka vrlo malo. U sačuvanom Imeniku javnih bilježnika, vršilaca dužnosti i zamjenika javnih bilježnika splitske Komore samo su dva takva podatka. Aleksandar Machiedo je imenovan vršiocem dužnosti javnog bilježnika u Hvaru odlukom od 4. listopada 1935., a na dužnost je stupio 26. studenog 1935. Do tada je bio pripravnik u Splitu kod javnog bilježnika Tome Polića. Sam Machiedo je javnim bilježnikom u Hvaru imenovan odlukom od 4. svibnja 1936., a službu je otpočeo 1. kolovoza 1936. Ivo Sladoljev je vršiocem dužnosti javnog bilježnika u Budvi imenovan u lipnju 1937. godine. U Imeniku nema podatka po kojem bi on sam bio imenovan bilježnikom. Dok je za Ivu Sladoljeva podatak o imenovanju za vršioca dužnosti moguće naći i u Imeniku javnih bilježnika i u Imeniku pripravnika, za Aleksandra Machieda je ovaj podatak unesen samo u Imenik javnih bilježnika.⁷¹

Zanimljivo je da u sačuvanim imenicima splitske Komore nema upisanih podataka o javnim bilježnicima koji bi zamjenjivali druge bilježnike ili bili vršioци dužnosti bilježnika u susjednim mjestima. Da je takvih slučajeva moralo biti ukazuju naprijed spomenuti podaci iz novijeg Imenika pripravnika, prema kojima je Toma Polić 1932.-1934. kada je bio bilježnik u Splitu imao pripravnike u Omišu. Tada u Omišu nije bilo imenovanog javnog bilježnika, a Toma Polić je tu dužnost tamo obavljao do 1932. godine. Može se pretpostaviti kako je u navedenom razdoblju bio vršilac dužnosti javnog bilježnika u Omišu do imenovanja novog.

Iako su u noviji Imenik pripravnika podaci upisivani do 1944. godine oni su za razdoblje II. svjetskog jako manjkavi. O mnogim pripravicima su upisani

⁶⁹ DAS, BKS, Knj. 2.

⁷⁰ DAS, BKS, Knj. 1.

⁷¹ DAS, BKS, Knj. 1.-3.

samo neki podaci, a podataka o zamjenicima i vršiocima dužnosti nema. Za vježbenika Mirka Braida u Imeniku je navedeno samo mjesto i godina rođenja, te kako je vježbu vršio kod javnog bilježnika Tome Polića od 10. siječnja 1944. dalje. Gdje je ranije bio kao pripravnik ovaj tada tridesetosmogodišnji pravnik nije navedeno.⁷² Međutim, na 22 sačuvana spisa notara Polića iz 1944. godine stoji potpis: Mirko Braida bilježnički zamjenik. Na nekima, uz pečat Tome Polića i Braidin potpis stoji i pečat: *Zamjenik POLIĆ TOME, javnog bilježnika u Splitu, po odluci Javnobilježničke komore u Splitu od dana 19/I. 1944. Br. 6/44.*⁷³

Prestanak službe javnog bilježnika

Prema Zakonu o javnim bilježnicima iz 1930. godine služba je javnog bilježnika prestajala smrću, ostavkom, upisom u imenik odvjetnika ili prihvaćanjem neke službe nespojive sa bilježničkom, gubitkom državljanstva Kraljevine Jugoslavije, gubitkom svojevlasnosti, nedopunjavanjem zakonom propisane jamčevine, otvaranjem stečaja nad imovinom javnog bilježnika, pravosnažnom presudom krivičnog suda kojom bi osoba bila osuđena na gubitak časnih prava ili javne službe, pravosnažnom disciplinskom presudom kojom bi bilježnik bio osuđen na gubitak službe, u slučaju da se ustanovi trajna nesposobnost za vršenje javnobilježničke službe zbog tjelesne ili duševne mane, te ako bilježnik *ispoljava načela protiv postojeće državne forme ili načela promene državnog poretka.*⁷⁴

U slučaju ostavke javnog bilježnika i u slučaju gubitka službe zbog izražavanja načela suprotnih državnom uređenju i poretku služba je prestajala rješenjem ministra pravde koji je rješenje dostavljao nadležnom apelacionom sudu i nadležnoj javnobilježničkoj komori. U slučaju kada je razlog gubitka službe izražavanje načela javni je bilježnik morao biti saslušan prije donošenja rješenja. U svim ostalim slučajevima stanje je utvrđivao nadležni apelacioni sud i oglašavao upražnjeno javnobilježničko mjesto. Sve navedene razloge zbog kojih je mogla prestati služba javnog bilježnika morala je komora javiti ministru pravde i nadležnom apelacionom sudu.⁷⁵

U sačuvanom Imeniku javnih bilježnika vrlo je malo podataka o prestanku nečije službe (vidi naprijed podatke u Tablici III). Za javnog bilježnika u Sinju, Ermenegilda Božića, upisan je podatak prema kojem je preminuo 3. srpnja 1937., a za javnog bilježnika u Šibeniku, Hektora Meichsnera, da je preminuo 1. kolovoza 1938.⁷⁶

Kod podataka o javnom bilježniku u Kninu Jovanu Ivčeviću na vrhu stranice stoji napomena: "brisan". U rubrici o prestanku službe navedeno je kako je ona prestala 5. svibnja 1936. *prema rešenju Pred. Apel Suda donesenom*

⁷² DAS, BKS, Knj. 1.

⁷³ DAS, Javni bilježnici srednje Dalmacije, Toma Polić, sv. 16.

⁷⁴ Zakon, §§ 9. i 27, str. 1003 i 1006.

⁷⁵ Zakon, § 27, str. 1006.

⁷⁶ DAS, BKS, Knj. 2.

na temelju presude od 31. 11. 1935. Okružnog suda u Šibeniku, potvrđene presudom Stola sedmorice u Zagrebu kojima je bio osuđen na gubitak javnobilježničke službe.⁷⁷

Ostavku je podnio bilježnik u Šibeniku, Toma Mimica, u vrijeme Banovine Hrvatske, te je ona uvažena odlukom bana od 10. ožujka 1941. Drugih podataka o ovom bilježniku osim imenovanja i ostavke nema.⁷⁸

SUMMARY

MEMBERS AND TRAINEES OF SPLIT NOTARY PUBLIC CHAMBER DURING 1930s

Split notary public chamber included notary publics from the area ranging from Obrovac to Budva and to Imotski in the hinterland. Few archival documents about this institution are today kept in the Split state archives and they include one register of notary publics and two registers of notary public trainees. Analysing these documents the author gives information about education and career of notary publics. Most of them graduated at the Law faculty in Zagreb. During Austro-Hungarian Empire some also attended Law faculty in Graz. After the establishment of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians (Yugoslavia) some also gained university education in Belgrade. The average age of graduated students was 25.6 years and their grades were lower in comparison with present day standards. Notary publics were appointed by the minister of justice. The author analyses their careers and concludes that younger notary publics first served in smaller towns and later moved to bigger towns or those nearer to their place of birth. The majority of notary public trainees served in Šibenik and Split, and notary public in smaller towns rarely had trainees.

Key words: Croatia, Split, Dalmatia, Kingdom of Yugoslavia, Chamber of Public Notary, Public Notaries

⁷⁷ DAS, BKS, Knj. 2.

⁷⁸ DAS, BKS, Knj. 2.